

Karel Čapek:

ČUDOVITA ANGLIJA



So popotniki, ki menijo, da je Anglija del Evrope, zopet drugi pa so, ki menijo, da je Anglija otok. Kar se mene tiče, bi hotel rajši reči, da je Anglija svet zase. Anglija najbrž samo iz razlogov varčevanja ni bila ustvarjena kot planet zase. Svetovje je namreč kakor nas učita Einstein in Eddington-omejeno. Mogla pa bi biti čisto v redu enota za sebe. Mogla bi biti tajinstven otok v nekem neznanem morju, ki bi nanj le slučajno stopil kak pomorščak z ladje, ki jo je razvil vihar. Kakor Gulliver, ki se je vrnil s svojih potovanj domov, bi mogel tudi ta svojim poslušalcem na celini približno takole pripovedovati:

"Ko me je devet dni in pet noči premetaval vihar sem in tja, sem zagledal kakih sto čevljev veliko obalo, belo in gladko kot hišna stena ali obrambni zid. Ko pa sem splezal na strmino, sem našel zgoraj velik park. Tam ni polj, niti gozdov niti kaskih goric; tam ne poznajo niti žita niti repe kakor pri nas, ampak samo grate in drevesa kakor v kakem parku. V tem parku, ki se imenuje Anglija, so ljudje, povsem enaki nam Evropejcem. Imajo hišice z visokimi dimniki; vlog teh hišic pa ni kakor pri nas mrež in plotov, ki bi branili tujcem vstop, ampak samo deske, ki je na njih zapisana mogočna čarobna beseda."

"Kakšna beseda?" bodo vprašali poslušalci.

"Beseda: Zasebno", bo nadaljeval pustolovski potnik. "Ta beseda ima veliki takšno čarobno moč, da nadomešča mreže in plote. Nato sem stopil v vlak in se odpeljal v prestolnico. V vozu je sedel poleg mene mož, toda mene ni pogledal niti ni načel z menoj razgovora; nič me ni izpraševal, kam se grem in kaj bom tam."

"To ni mogoče!" bodo vzkliknili poslušalci na celini. "Mož je bil najbrž nem?"

"Ne!" bo odgovoril pustolovski potnik. "V tej deželi imajo ljudje namreč molčati. Neradi sklepajo poznanstva. Ko pa sem hotel stopiti iz vlaka, mož naenkrat vstal in mi pomagal pri prtljagi, ne da bi me nagovoril ali da bi me pogledal."

"Čudovito ljudstvo!" bodo vzkliknili poslušalci.

"Velja," bo odvrnil pomorščak, "ampak če se boste stalno vtikali v besedo, ne bom nikoli končal. Prestolnica je zaradi svoje razprostranjenosti največje mesto na svetu. Sredi mesta je velika trata "Hyde Park" imenovana. Tam se pasejo ovce kot na deželi. Tam se lahko postavi vsak in pridiga, naj bo katerakoli vere. Nihče ga ne skuša pri tem ovirati; nihče se mu posmehuje. Tam živi mnogo milijonov ljudi in nihče se ne vmešava v zadeve drugega. Videl sem pijanca, ki sta se ruvala na cesti. Zraven je stal po-

licist. Ampak ta ni posegel vmes in ju ni razgnal; samo pazil je na to, da je njun boj časten.

Ko sem se kolikor toliko naučil jezika teh otočanov, sem opazil, da vadno ne pravijo "Dežuje" ali "Dvakrat dve je štiri", marveč "Zdi se, da dežuje! Mār ne?" odnosno "Jaz bi rajši verjel, da je dve in dve štiri" in podobno. Tako to, kot bi stalno in zavestno puščali drugemu svobodo, da ima svoje naziranje. Opazil sem, da je tam vsakomur dana svoboda tekati okrog trate."

Tedaj pa se celinski poslušalci ne bodo mogli več zadržati in bodo pustolovskemu potniku: "Gospod Čapek, vi ste nezaslišan lažnivec!"

Nisem noben lažnivec. Lahko bi nadaljeval in navejal tisoč in en razl med angleškim in kontinentalnim življenjem, med pravni, običaji, navadmi in rami pri nas in pri njih, pa sem prepričan, da s tem ne bom zadel tistega, ki je na Angliji najznačilnejšega. Anglija je namreč dežela nerešljivih protislov je obenem najlepša in najgrša izmed vseh dežel, kar sem jih videl. Povzročila je razvoj najhujšega modernega industrializma, pri tem pa je ohranila najmitivnejše bukolično življenje. Najdemokratičnejša dežela je, obenem pa ima časti najstarejše in že preživele ostanke aristokracije; istočasno je pu tansko resna in otroško razigrana; goji skrajno strpnost, obenem pa ima naj predsodkov. Izmed vseh držav je najbolj svetovna, pri tem pa se je najmanj sla krajevnih in pokrajinskih občutij in interesov. Njeni prebivalci so in plašni, istočasno pa izredno samozvestni. V sebi združujejo maksimum osebn boče z maksimumom lojalnosti. Angleško življenje je prepleteno s treznim co senseom in z iracionalizmom iz čudežne dežele Alicene. In tako dalje. Angli je dežela paradoksov, zaradi tega pa ostaja dežela polna tajinstvenosti.

Čas je že, da preidem k jedru stvari. Ta Anglija, ta stara, paradoksn ta, ki ne da, da bi se kdo vanjo vtikal, ta otoška angleška Anglija pa še ni Anglija. Povsod na svetu, kjer vidite kak parlament, vidite del Anglije; Ang je namreč ustvarila parlamentarizem. Povsod, kjer nalletite na politično dema cijo, najdete košček angleškega duhovnega sveta; Anglija je namreč prva izme vseh dežel na svetu visoko povzdignila ideale demokracije. In povsod na ta planetu, kjer veljajo ideali osebne svobode in dostojanstva, strpnost, spošto nje osebnosti in nedotakljivost človeških pravic, povsod tam je kulturna de ščine Anglije in vi ne občudujete tuje dežele, marveč raširjeno Anglijo, ki domovina večine civiliziranih ljudi. Rad bi rekel, da se začne angleško obr povsod tam, kjer veljajo vrednote svobode. Na tem svetu je mnogo Doverjev, ta iskati jih moramo na svetovnem moralnem zemljevidu.

Živel sem v raznih deželah. Nekoč mi je nekdo zastavil vprašanje, kate dežele mi je najbolj všeč. Odgovoril sem mu: "Najlepša pokrajina, kar sem jih videl, je v Italiji; najlepše življenje, kar sem jih opazoval, je v Franciji; boljši ljudje, ki sem nanje nalletel, so v Angliji; toda živeti pa morem samo svoji domovini." /Iz knjige "Čudovita Anglija"/

POLITIČNE VESTI

NAJ ŽIVI NJ. VIŠOČANSTVO PRE+ STOLONASLEDNIK A L E K S A N D E R I Včeraj je bil krščen v kapelici westminsterske katedrale tri mesece stari sin Nj. Veličanstva kralja Petra II. Krstne obrede je opravil patriarh srb. pravoslavne cerkve Šavriilo. Mladi prestolonaslednik je dobil ime Aleksander.

USA se lapan prizadeva, da bi se obnovile seje sveta zunanjih ministrov. Na Trumanov poziv, doslej še ni prišel v tem pogledu odgovor niti iz Moskve niti iz Londona niti iz dr. mest.

PRED OBJAVO MIROVNIH POGOJEV ITALIJI. Amer. zun. minister Byrnes je včeraj izjavil, da stojimo pred obja-

vo pogojev premirja z Italijo. in kolikor je njemu znano, Italija ne plačala nobenih reparacij, ampak da dolžna izročiti samo voj. gradivo z nikon.

TRILETNICA PREDORA PRI EL ALAMU. Ob tej priliki je bila včeraj v donu večeraj, ki sta se je med dr. u lečila Churchill in Montgomery. V svo jen govoru je Ch. med dr. rekel, da s Angleži do tega časa samo držali, tlej pa se zmagovali. "Izročeno pa omeniti", je rekel, "da so nan ob boju stali ob strani junaški parti ni v Jugoslaviji, ki so napadali z otom našega najhujšega sovražnika. T bili naši pravi prijatelji, ki se borili samo zase ampak tudi za nas